

Mihályi Molnár László

Nyolcvan év

(Felvidéki karriertörténet)

1938 novemberében, amikor a Felvidék magyar többségű településeit visszacsatolták, az emberek kint tolongtak az utcán, várva a bevonuló honvédeket. Csodálatos hangulat lett úrrá az embereken. Mint az árvaházi gyerekek, amikor eljön értük az édesanyjuk, úgy ölelték át a katonákat. A helyi szatócs tehetséges fia fényképeket készített, és ezeket sikeresen eladta a pesti újságoknak, ahol első kézből láthatták, hogy milyen nagy örömmel, elragadtatással üdvözlük a húsz évig erőszakkal elszakított lakosok a felszabadulást. Ám aztán jött a háború, a behívók, a gyásztáviratok, az átvonuló hadak siralmas látványa, a katonák erőszakoskodása, és végül megint Csehszlovákia, és a magyar szó, a magyar beszéd, a magyar iskola, a magyar istentisztelet betiltása.

1945-ben a szovjet megszállás után a szatócs fia azt remélve, hogy visszakaphatják elkobzott üzletüket, bevitte a fényképeket a csehszlovák hatóságokhoz, feljelentést téve a harmincnolcban kendőket lobogtató személyek ellen, hogy lám ezek a fasiszta elemek verték szét az országot. A feljelentést bizonyítékként kezelve a feljelentett személyeket deportálták, vagyonukat elkobozták. Egy tehetősebb portát kapott a fényképész is azzal a feltétellel, ha reszlovakizál, vagyis szlováknak vallja magát, teljes államhűséget esküszik, és belép a kommunista pártba. Természetesen az üzletüket nem adták vissza, hiszen egy pártember nem lehet kizsákmányoló, de komoly pozíciókat kapott az államhatalom gépezetében. Mint fényképészt a művészet és kultúra területére vezényelték, és ő felügyelhetette, hogy az alkotók kellő proletár öntudattal ábrázolják-e a szocialista építés valóságát, a szocialista fejlődés dinamizmusát, a burzsoá csökevények és a klerikális reakció pusztulását. Munkáját nagy sikerrel végezve rengeteg művész versengett kegyeiért, egy-egy bátorító pillantásáért. Gyermeküket természetesen szlovák iskolába íratta, és megtiltotta nekik, hogy magyar gyerekekkel barátkozzanak.

1956-ban mélyen elítélte a magyarországi ellenforradalmat és fasiszta restaurációt, majd mint magyarul értő személyt megbízták, hogy a csehszlovákiai magyarok számára dolgozzon ki egy olyan programot, amely elfordítaná őket attól, hogy a magyarországi kulturális és közélet iránt érdeklődjenek. Ő engedményeket javasolt az iskolaügyben, könyvkiadásban, közéletben, amelyek révén a magyarok az itteni hatalom jótéteményeit fogják dicsérni: önálló magyar újságokat, intézményeket, amelyeket természetesen a Párt irányít és felügyel. Az iskolai oktatás és a tankönyvkiadás révén sikerült az ifúságot csehszlovák öntudatra és szocialista internacionalizmusra átnevelni. Ezért több magas kitüntetésben részesült.

1968-ban nehéz próbatétel elé került, hiszen a Pártban szakadás történt: egyik oldalon a moszkoviták, a másikon pedig az emberarcú szocializmus követői voltak. Ő először Dubček híveihez csapódott, de a Varsói Szerződés hadseregeinek bevonulása után jó taktikai érzékkel az elsők között üdvözölte a szovjet katonákat. Ezzel kiváló érdemeket szerzett a következő államvezetés előtt, amiért magas pozíció és végül kiemelt nyugdíj járt. Mint pártveteránt gyakran hívták rendezvényekre, népgyűlésekre, iskolákba, ahol mindig a szocialista vívmányok előnyeiről, nagyszerűségéről, emberformáló erejéről beszélt. Magyar tudása miatt magyar iskolákban is járt, ahol elmondta, hogy a szocializmusnak köszönhetik, hogy magyarul beszélhetnek és tanulhatnak, de mindezt azért, hogy jól elsajátítsák az államnyelvet, és így az ország egész területén jól érvényesülhetnek, és nem kell mindig itt maradniuk az ország kevésbé modernizált vidékén. És ott már gyermekeiknek nem lesz szükségük külön magyar iskolára. A szovjet példát hozta fel, ahol a rengeteg nemzet fiai mind megtanulnak oroszul, ezért gyorsabban szót értenek a szocialista világregd építésének hatalmas munkájában, és bár legyenek akármilyen származásúak, az írók is mind oroszul adják ki műveiket. Amikor egy gyermek tiszta jóindulattal megkérdezte, hogy akkor Csehszlovákiában a cseh vagy a szlovák nyelv lesz fontosabb, akkor kicsit megtorpant, de kívágta magát: bizony gyerekek, oroszul is jól meg kell tanulnotok, mert mi is a szovjet nép hűségese szövetségese vagyunk örök időikig.

1989-ben riadtan figyelte az események alakulását, azt tanácsolta végül a fiának, hogy be kell épülni a megalakuló új szervezetekbe, a demokratikus átalakulásba, és engedni kell a piacgazdálkodás törvényeinek. Az események élére kell állni, ha nem akarjuk, hogy azok elsodorjanak bennünket. A taktika bevált, így a fiának sikerült megszereznie egy nagy állami vállalatot a barátai segítségével úgy, hogy egy újonnan létrehozott irodán keresztül eladósították és csődbe juttatták: az az állami vállalat hasznát az új cég fölözte le, s a csőd miatt fillérekért megszerezték az egész vállalatot is. Nem volt ugyan tisztességes, de akkor jogszerű, és az egész országban ezt csinálták az egykori vezérigazgatók, akik közel voltak a tűzhöz, és értették a csíziót. Jól menő vállalkozó, tekintélyes és befolyásos közéleti ember lett, akitől sokan függnek gazdaságilag, ám támogatja a sportéletet, a kultúrát, a környezetvédelmet. A saját belátása és elvárásai szerint.

Unokája már a diákok liberális mozgalmában aktivizálta magát, a politikai, nyelvi, nemzeti sokszínűség elveinek, a nyitott társadalomnak hirdetőjeként jelentős pozíciókat, lehetőséget és komoly anyagi támogatást is kapott nyugati intézményektől, amelyek több turnusban képezték ki az új társadalmi rend leendő szakembereit a demokrácia helyes értelmezésére és alkalmazására. A választások idején civil aktivisták tömegeit készítettek fel a tömegtájékoztatás, a propaganda, a pályázati rendszerek, a gazdasági átalakulás, a privatizáció új feltételeire, és rengeteg embernek tudtak

munkát és életperspektívát adni ezekben a programokban. Hála az önzetlen nyugati alapítványoknak.

Ő saját magát nem jelöltette soha képviselőnek vagy pártvezetőségbe, mert tudta, hogy egyszer előszedhetik a nagyapja múltját, akivel ebben az időben nem is mutatkozhatott együtt, de emberei ott voltak a közélet minden területén, s így talán még nagyobb befolyást is szerezhetett a dolgok alakulása felett. Negyedévenként elrepült valahová, úgymond kikapcsolódni, de ezekről az útjairól senkinek nem beszélt, ám utána mindig új ötletekkel állt elő, és az alapítványok támogatását is el tudta nyerni. Mindenki csodálja tehetségét, kitartását, sikereit a pályázatokon.

... aztán egyszer egy rutinvizsgálat után az orvos olyat mondott neki, amire már sem a pénznek, sem az alapítványoknak, sem a politikai összeköttetésnek nem lehetett befolyása. Még pár hónapot vagy hetet jósoltak neki.

Kétségbeesett. Meglátogatta a nagyapját, aki elmesélte életét, amit immár nem sikernek, hanem kudarcnak, csődnek és bűnnek tartott, és csak annyit mondott neki: Ha van Isten, fordulj hozzá! Nekem már nem megy az sem.

